

نگاهی داشتیم به آثار تالیف شده توسط زندانیان فلسطینی در بند اشغالگران اسرائیلی

زندان‌نویسته‌ها

شدند و با قنداق تفنگ مجروحش کردند. او غرق در خون اما با اراده‌ای مصمم و اندیشه‌ای جدید به خانه بازگشت و به مبارزاتش شکل تازه‌ای بخشید. تلاشی که در نهایت باعث دستگیری او شد.

داستان «فلسطین العاشقه و المعشوق» (فلسطین، زن عاشق و مرد معشوق) درباره یک وکیل زن فلسطینی است که از فلسطینی بودن فقط نامش را یدک می‌کشد تا این‌که راهش به یک ماجرای حقوقی درباره اسرای فلسطینی در زندان‌های مخوف صهیونیستی باز و مجبور به ملاقات با یکی از آن زندانیان می‌شود و تحت تأثیر شخصیت اسطوره‌ای او قرار می‌گیرد. عبدالله برغوثی در انتهای این داستان می‌نویسد: «این داستان را در یازدهم ماه آوریل ۲۰۱۲ به پایان می‌رسانم، درحالی‌که در آستانه اعتصاب غذای جدیدی هستم، شاید بتوانم از انفرادی که ۱۰ سال در آن به سر می‌برم، خارج شوم... در این مدت نتوانستم مادر، پدر، همسر، فرزندان و خواهرانم را ببینم، نمی‌توانم نور خورشید را ببینم... دارم شک می‌کنم که آیا خورشید هنوز نور می‌تاباند یا نه؟ اگر به خاطر این اعتصاب غذا بمیرم، از قبری به قبر دیگر منتقل خواهم شد، بدون نور

این آثار در کنار

تفاوت‌های

سیاسی و

اعتقادی میان

گروه‌های مختلف

فلسطینی، غالباً

در میان همه

فلسطینیان

مقبول است،

اگرچه در ترویج آن

در میان گروه‌های

فلسطینی، به

دلایل مختلف

رقابتی شدید

وجود دارد

عبدالله برغوثی، خطرناک‌ترین فرمانده نظامی

بایشتترین تالیف ادبی

از جملات معروف درباره این مبارز فلسطینی، کلماتی است که از افسر اسرائیلی مسئول پرونده عبدالله نقل شده است، وی در دادگاه گفته بود: «اگر روزی مجبور شویم سرزمین‌های اشغالی را ترک کنیم، عبدالله برغوثی را با خود خواهیم برد و اجازه نخواهیم داد او در فلسطین بماند، زیرا او همیشه خطرناک‌ترین فلسطینی برای اسرائیلی‌ها خواهد بود.» تلاش‌های حماس برای مبادله وی با اسیران اسرائیلی در جریان نبرد اخیر تاکنون ناموفق بوده و این نشانگر اهمیت ویژه این شخص برای هر دو گروه حماس و رژیم صهیونیستی است.

عبدالله برغوثی یک شخصیت نظامی است که در کارنامه خود بیش از ۲۰۰ عملیات موفق علیه صهیونیست‌ها دارد که منجر به کشته شدن ۶۷ اسرائیلی و زخمی شدن ۵۰۰ نفر شده و اهمیت او در حماس به گونه‌ای است که با افرادی مانند یحیی سنوار و یحیی عیاش قیاس می‌شود. وی به ۶۷ بار حبس ابد و ۵ هزار و ۲۰۰ سال زندان، یکی از طولانی‌ترین حبس‌های تاریخ بشریت، محکوم شده است اما روحیه مقاومت در او به گونه‌ای است که در طول بیست و پنج سالی که در زندان گذرانده، حدود ۲۰ جلد کتاب تالیف کرده و با انتقال آنها با ترفندهایی به خارج از زندان، اقدام به انتشار آنها کرده است.

عناوین برخی از کتاب‌های وی عبارتند از:

«امیرالظل: مهندس علی الطریق» مجموعه‌ای دو جلدی که با عنوان «شاهزاده سایه، مهندسی در جاده» به فارسی ترجمه شده و شرح روایی زندگینامه خودنوشت اوست. او این مجموعه داستانی را در پاسخ به سؤال دخترش «تالا» نوشته است. سؤال‌هایی از قبیل «تو کیستی پدر؟ و چرا تو پدر؟...» این رمان نه صرفاً پاسخ به سؤال‌های دخترش، که پاسخی به برخی سؤالات مخاطبین درباره چیستی و ماهیت مقاومت فلسطینی است. این کتاب در سال ۲۰۱۳ منتشر شد. کتاب «ماجده... ذکریات بلا خبر و ورق» (ماجده... خاطرات بدون جوهر و کاغذ)

این داستان درباره رنج‌ها و مصائب دختری به نام ماجده است. عبدالله برغوثی درباره این کتاب می‌نویسد: «از این‌جا، از گورسلول انفرادی، در اتاقی تاریک و در احاطه دیوارهای سیاه، داستان ماجده را می‌نویسم... خاطرات بدون جوهر و کاغذ ماجده را، از قلب اندوه و رنج به تحریر درمی‌آورم، تابانگ‌رسانی شود و همه بدانند که فلسطین هنوز اسیر است و آزاد کردن آن وظیفه همه ماست و ماجده می‌تواند مادر، همسر، خواهر و دخترمان باشد؛ ماجده همان فلسطین است.»

کتاب‌های «الورود بالرأیحه الدم» (یا: گل‌های رزی که بوی خون می‌دهد)، «المقصلة و جواسیس الشباک الصهیونی» (گیوتین و جاسوسان شباک)، «المقدسی و شیاطین الهیکل المزعوم» (مقدسی و شیاطین معبد ادعایی) نیز از دیگر آثار این نویسنده مبارز فلسطینی است.

کتاب «شاهزاده سایه» غنی از وقایع معاصر فلسطین است. عبدالله پس از هتک حرمت مسجد الاقصی در زمان شارون و همزمان با شروع انتفاضه دوم، مرحله جدیدی از زندگی خود را آغاز می‌کند. او قصد داشت با خواندن نماز در مسجد الاقصی با وجود ممنوعیت‌ها، راه مقاومت را در پیش بگیرد اما سربازان صهیونی مانع نمازگزاران را

سیدعلی اصغر حسینی

محقق و پژوهشگر

زندان سروده‌ها، نگارش رمان‌ها، تدوین خاطرات و انجام دادن ترجمه‌ها بخشی از فعالیت‌های تعدادی از زندانیان فلسطینی در طول اسارت است. درباره علت این تلاش‌های فرهنگی در زندان‌های رژیم صهیونیستی، کامل‌ترین و موجزترین توصیف را عبدالله برغوثی، از فعال‌ترین نویسندگان اسیر فلسطینی گفته است: او درباره آثار خود می‌گوید: «نویسنده حرفه‌ای نیستم اما در جایی که توانم با سلاح و گلوله بجنگم، قلم به دست می‌گیرم و درباره مقاومت می‌نویسم». این جملات یعنی مبارزه هیچ‌گاه پایان ندارد؛ ولی گاهی سنگ و سلاح ابزار مبارزه می‌شود و زمانی دیگر واژه و جمله.

در زبان عربی «حبس» به معنای زندان است و «حبسیه» به معنای کتابی است که در زندان تالیف شده است. «حبسیات» نیز معمولاً به سروده‌هایی که در زندان سروده شده باشد و «سجنیات» به متن‌های نگارش شده در حبس گفته می‌شود. با بررسی این چند واژه و واژه‌های مشابه در ادبیات امروز عرب، می‌توان به لیستی نسبتاً بلند از زندان سروده‌ها، رمان‌ها، ترجمه‌ها و خاطرات نوشته شده در زندان‌های رژیم صهیونیستی دست یافت که بسیاری از آنها در زندان نوشته شده و در حالی که مولف آن هم چنان در زندان بوده است، منتشر شده و یا متن کامل آن در زندان آماده شده ولی بعد از آزادی در زندان، به چاپ رسیده است. اگرچه در طول ماه‌های گذشته، رمان شهید یحیی سنوار با نام «الشوق و القرنفل» با ترجمه «خار و میخک»، در ایران بارها ترجمه و منتشر شده اما این مورد را باید یک استثنا دانست و باتاسف گفت که بسیاری از آثار زندانیان فلسطینی، برای مخاطب ایرانی ناآشنا است.

در ادبیات معاصر عربی، مجموعه این آثار آن چنان وسیع و فراگیر است که به عنوان یک شاخه خاص شناخته شده و با عنوان «ادبیات زندان‌ها» از آن یاد می‌شود. همان‌گونه که در ایران نیز شاخه ادبی با عنوان «ادبیات مقاومت» کاملاً شناخته شده است.

این آثار در کنار تفاوت‌های سیاسی و اعتقادی میان گروه‌های مختلف فلسطینی، غالباً در میان همه فلسطینیان مقبول است، اگرچه در ترویج آن در میان گروه‌های فلسطینی، به دلایل مختلف رقابتی شدید وجود دارد.

کیفیت و سطح ادبی برخی از این آثار به میزانی است که برخی از آنان مانند رمان «نقاب، رنگ آسمان» اثر نویسنده فلسطینی، باسیم خندقچی به عنوان برنده جایزه بین‌المللی ادبیات داستانی عربی (IPAF) در سال ۲۰۲۴ معرفی شد. تنوع و کمیت این آثار نیز آن مقدار است که بتواند مخاطبان مختلفی را در ایران جذب کند، چه مخاطبانی که علاقه‌مند به ادبیات و شعر عرب هستند و چه کسانی که می‌خواهند خاطرات زندانیان فلسطینی را بخوانند یا حتی ترجمه‌ای از کتاب خاطرات رؤسای سابق سازمان‌های امنیتی دولت موقت رژیم صهیونیستی به دست آورند.

تا حدود ۲۰ سال پیش، به همراه داشتن قلم و کاغذ و خواندن کتاب و روزنامه برای اسیران فلسطینی ممنوع بود. فداکاری اسرای فلسطینی و اعتصاب غذاها سخت و گسترده آنها در زندان‌های صهیونیستی، ممنوعیت‌های فرهنگی داخل زندان از جمله داشتن کاغذ و قلم را از میان برداشت و این موضوع سرآغاز نگارش کتاب‌های فراوانی توسط زندانیان شد. اگرچه بعد از ماجرای ۷ اکتبر، بسیاری از خدمات به زندانیان فلسطینی از جمله داشتن کاغذ و قلم ممنوع شد اما مقاومت راه خود را یافته و می‌داند چگونه حقوق خود را به دست بیاورد.

